

DIETMAR MIELKE: *Die Heilkunst als Vorbild in Platons Staatslehre und Ethik. Zur aktuellen Bedeutung und Bewertung der Heilkunst in Platons Schriften*

(Lekárstvo ako vzor Platónovej etiky a náuky o štáte. K aktuálnemu významu a hodnoteniu lekárstva. v Platónových spisoch). Hildesheim, Zürich, New York: Georg Olms Verlag 2005, 104 s.

Permanentný nedostatok finančných prostriedkov v zdravotníctve si vynútil úvahy o spravodlivom rozdeľovaní lekárskych zákrokov, a teda úvahy o vzťahu lekárstva a spravodlivosti. Tými sa potom dá filozoficky odôvodniť konanie lekára.

Dietmar Mielke vo svojej knihe tvrdí, že sa v odbornej literatúre venovalo málo miesta zvláštnemu významu medicíny v Platónovom diele, ako aj problému definovania *techné* pomocou medicíny. Zdá sa mi, že to nie je presné; Platónova definícia *techné* pomocou príkladov z medicíny, ako aj mnohé analógie s lekárskou činnosťou sú všeobecne známe a pomerne často pertraktované. Problému vzťahu antickej medicíny a antickej filozofie boli venované prinajmenšom dve konferencie (*Philosophy and Medicine* Vol. I – II. Nith international conference on Greek Philosophy. K. J. Boudouris (Ed.). Alimos 1998; *Hippokratische Medizin und antike Philosophie*. Verhandlungen des VIII. Internationalen Hippokrates-Kolloquiums. R. Wittern, P. Pellegrin (eds.). Hildesheim 1996), ako aj celý rad prác (napr. MOES, M.: Plato's Conception of the Relations between Moral Philosophy and Medicine. In: *Perspectives in Biology and Medicine*, 44, 2001, p. 353 – 367; EIJK, Ph. J. van der: *Medicine and Philosophy in Classical Antiquity*. Cambridge 2005).

Monografiu tvoria väčšinou komentáre k pasážam z Platóna, v ktorých sa zaoberá medicínou. To tvorí prvé dve kapitoly hlavnej časti knihy. Prvá má názov *Texty v Platónových politických a etických spisoch ako základ definície lekárskej činnosti* (autor vychádza z dvoch miest *Ústavy*, z dvoch miest *Zákonov* a po jednom mieste z dialógov *Symposium*, *Menon* a *Charmides*). Druhá kapitola má názov *Príklad lekárskeho umenia pre etiku: Komunikácia v hraničných situáciách ľudského konania – Platónov Faidon*. Platónov dialóg slúži autorovi ako príklad hraničnej situácie človeka, pričom Sokrates ako človek odsúdený na smrť predstavuje jedného z partnerov v diskusii. Podľa Platóna musia lekár a pacient zohľadniť schopnosť partnera prijať logickú argumentáciu, ako aj prítomnosť afektov u partnera (napr. strach pred chybným rozhodnutím, nedôvera, strach zo smrti). Autor uvádza tri navzájom previazané princípy argumentácie, ktoré sa nachádzajú v dialógu *Gorgias* (487a): *ἐπιστήμη, παρηγορία, εὐνοία* (v Špaňárovom preklade vedenie, priazeň a úprimnosť).

Keďže vedenie je z hľadiska cností podľa Platóna *conditio sine qua non*, z analógie s medicínou vzniká poznatok, že vedenie je zamerané na vytvorenie dobra pre ostatných, a teda súvisí s cnosťou spravodlivosti. Lekári teda majú vyvodiť spravodlivé zdôvodnenie svojho konania nie zo seba, zo svojich schopností a morálnych zásad, ale zo všeobecného vzťahu k spravodlivosti.

Autor nachádza viaceré paralely so súčasnosťou, ktoré uvádza v poslednej kapitole

s názvom *Je Platónovo chápanie medicíny (ako umenia) dnes ešte aktuálne?*. Už Platón v zásade formuloval základy medicíny ako umenia: 1. starostlivá a obsiahla anamnéza choroby; 2. stratégia postupu vypracovaná spoločne lekárom a pacientom; 3. uskutočnenie liečby s cieľom zmeniť do hĺbky kvalitu života pacienta; 4. zdôvodnenie postupu presvedčivým argumentom.

Podľa autora Platón chápal lekárske konanie – v zmysle pôsobenia skutočného umenia liečiť – ako analogon ľudského konania, ktoré má podliehať nejakej norme. Medicína v Platónovom chápaní je *techné*, ktorej racionálny naučiteľný postup sa líši od skúsenosti, *empeiria*, ktorá vznikla bez potrebnej znalosti prírody a zdôvodnenia použitých prostriedkov. Platónovo rozlišovanie medzi vedou o liečení, Heilkunde, *scientia*, a umením liečiť, Heilkunst, *ars*, je vlastne problémom pertraktovaným dodnes: Je medicína vedou, alebo umením? Aktuálny je predovšetkým od 19. storočia na základe vývoja medicíny, ktorá dostávala prírodovedný základ. Dnes sa objavuje tendencia obmedziť medicínu na techniku, „na opravu poškodených častí“, platónsky povedané, na obnovu „telesného zdravia“, s čím súvisí aj finančná úhrada.

Autor cituje H.-M. Sassa, ktorý postoj lekára aforisticky vyjadril nasledovne: Pre lekára má byť obraz hodnôt pacienta práve tak dôležitý ako jeho krvný obraz (*Medizin und Ethik*. Stuttgart 1989, s. 9). Toto konštatovanie pripomína inú, podobnú sentenciu týkajúcu sa jazyka, ktorú vyslovil známy nemecký historik medicíny H. Schipperges: Starý lekár hovoril latinsky, nový lekár hovorí anglicky, dobrý lekár hovorí s pacientom (*Die Sprache der Medizin*. Heidelberg 1988, s. 153). Aj Mielke sa zaoberá komunikáciou lekár – pacient, a to v svetle Platónových dialógov, a konštatuje, že úspešný rozhovor s pacientom je charakterizovaný tromi prednosťami: intelektuálnym potenciálom, výrečnosťou a charakterovou vyrovnanosťou partnerov. Len spojenie týchto troch princípov v argumentácii vedie k nájdeniu pravdy a súhlasu partnera.

Hoci sa kapitoly delia podľa citovaných miest, pri ich komentovaní autor uvádza aj mnohé iné miesta z Platónovho diela, ktoré súvisia s medicínou. V tomto smere je Mielkeho práca tradičná; objavná a prínosná v hľadaní paralel so súčasným zdravotníctvom. V tejto súvislosti autor konštatuje, že v štúdiu medicíny, žiaľ, celkom chýbajú filozofické reflexie, čo platí aj o slovenských lekárskejších fakultách, ktoré buď nemajú filozofiu v svojom študijnom pláne, alebo filozofické základy „odbíjajú“ jednosemestrovým kurzom. To je škoda, veď, ako konštatuje autor, aj antické texty možno považovať za nevyčerpatelný zdroj filozofických úvah na túto tému, čo zvlášť platí o Platónových textoch, ktoré sú niekedy svojou prekvapujúcou aktuálnosťou inšpiráciou aj pre dnešok.

František Šimon

doc. PhDr. František Šimon, CSc.
Katedra romanistiky a klasickej filológie FF UPJŠ
Petzvalova 4
040 11 Košice
SR